

Opkomst onder de loep

Een onderzoek naar de impact van de
Mechelse methodiek in het ondersteunen van
aanstaande ouders

Samenvatting

Opkomst is één van de actiepunten uit het kinderarmoedeplan van de stad Mechelen dat werd opgemaakt door stadsdiensten, politici, werknemers, armoede-experts en maatschappelijke organisaties. Opkomst werd gelanceerd in 2020 en wil kwetsbare gezinnen detecteren in de pre- en perinatale fase en ondersteuning op maat uitwerken.

Opkomst is een centraal aanmeldpunt voor zwangere of pas bevallen vrouwen in Mechelen die ondersteuning nodig hebben. Het bestaat uit een groepswerking en een individueel traject. Binnen Opkomst heb je ook Opkomst+ dat zich focust op jonge alleenstaande moeders die erg kwetsbaar zijn.

Onderzoekers van Thomas More Hogeschool voerden een impactanalyse uit op Opkomst, waarbij ze interne en externe belanghebbenden interviewden over de doelstellingen, de werking en de organisatie van Opkomst. Ze verzamelden zowel kwantitatieve als kwalitatieve gegevens om de werkzame principes te identificeren.

Hier vindt u een overzicht van de belangrijkste resultaten uit het onderzoek.

Het volledige rapport kan u vinden op:

<https://thomasmore.be/nl/opkomst>

<https://kinderstad.mechelen.be/opkomst>

Opkomst in cijfers

Opkomst ondersteunt **323** moeders en hun gezinnen sinds januari 2020

1 op 3 mama's heeft geen enkele vorm van inkomen bij de start van de begeleiding

De gemiddelde zwangerschapsduur bij de start van de begeleiding bedraagt **7 maanden**

4 op 10 gezinnen leven bij start in een slechte huisvestingssituatie

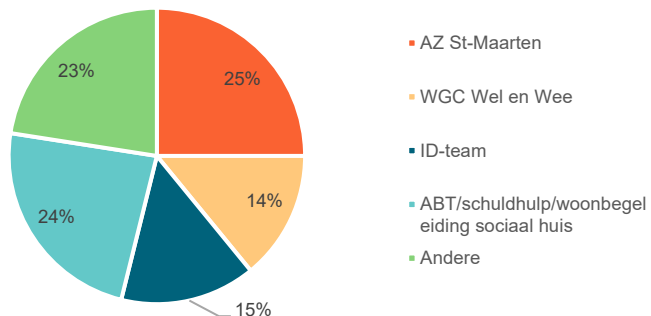
De mama's zijn bij start van de begeleiding gemiddeld **29 jaar** oud, voor Opkomst+ is dit **22 jaar**

1 op 5 is alleenstaand, bij Opkomst+ is dit **2 op 4**

Binnen Opkomst zijn **3** voltijds equivalente medewerkers tewerkgesteld

Netwerk van partners

- Uit de registratiedata blijkt dat 2 op 5 gezinnen via een externe partner bij Opkomst terecht kwamen.
- Van alle externe organisaties verwijzen AZ Sint-Maarten en Wijkgezondheidscentrum Wel en Wee het vaakst door naar Opkomst.
- Samenwerkingen met de bredere medische sector (o.a. huisartsen & gynaecologen) verlopen moeizaam, hier liggen nog groeikansen.

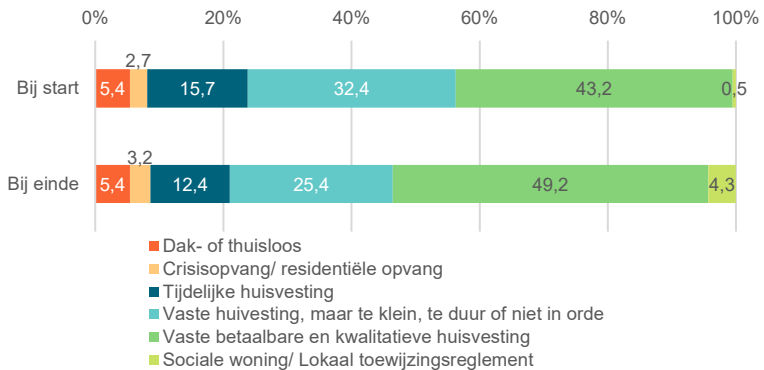

Figuur 1: Aandeel doorverwijzingen van verschillende partners

“Opkomst heeft voor ons een positieve impact omdat we veel beter kunnen doorverwijzen. We kunnen de zaken ook zelf meer loslaten omdat we vertrouwen hebben in hun werking en weten wat ze doen. Dat geeft ons ruimte om in te zetten op het begeleiden van mensen die niet naar Opkomst kunnen doorverwezen worden.” (Sociale Dienst AZ Sint-Maarten)

Huisvesting als prioriteit

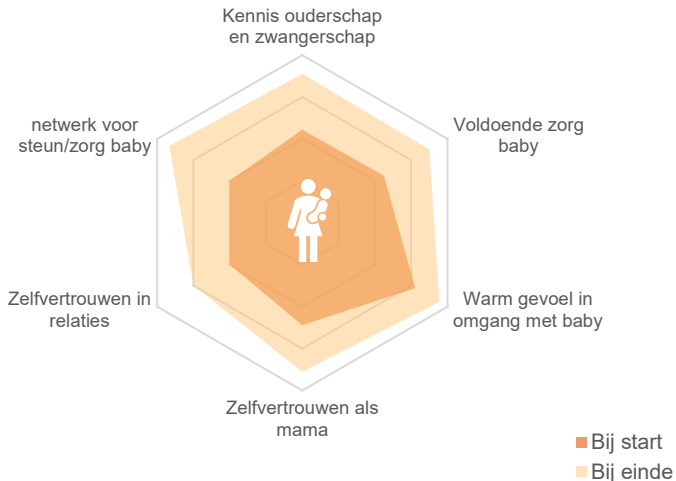
“Ja het lokaal toewijzingsreglement, daarop inzetten, zorgen voor een goed betaalbare woonst is de basis. Met vallen en opstaan, maar we hebben wel gezien dat het werkt.” (Ella, maatschappelijk werker Opkomst+)

Figuur 2: Huisvestingssituatie bij start en einde begeleiding

- Het aantal gezinnen met een vaste, betaalbare en kwalitatieve woning of met een sociale woning is toegenomen, mede dankzij het Lokaal toewijzingsbeleid. Hierdoor kunnen ouder(s) met een verhoogd risico op kinderarmoede en een woonnod, en voor wie een begeleidingstraject is uitgestippeld, voorrang genieten op een sociale woning.
- Ouders met een goede huisvestingssituatie aan het einde van de begeleiding hebben vaker een arbeidsinkomen, een vast contract en hun administratie op orde.

Focus op de baby

Figuur 3: Gemiddelde scores zoals beoordeeld door de 9 geïnterviewde mama's

- Interviews tonen aan dat een sterke focus op de baby effectief is in de begeleiding. Mama's voelen merkbare verbeteringen op alle domeinen in de figuur.
- Maatschappelijk werkers geven aan dat de focus op de baby een positieve insteek vormt om de gezinnen te benaderen en eventueel wantrouwen te overbruggen.

“Met het eerste kindje vond ik het moeilijk om mijn moederrol op te pakken. Zeker over die bezorgdheden hebben we het vaak gehad. Je voelt je vaak heel alleen, maar dan kwam ze zo van er zijn nog moeders die hetzelfde meemaken.” (Mama, Opkomst+)

Outreaching & aanklampend naast de gezinnen staan

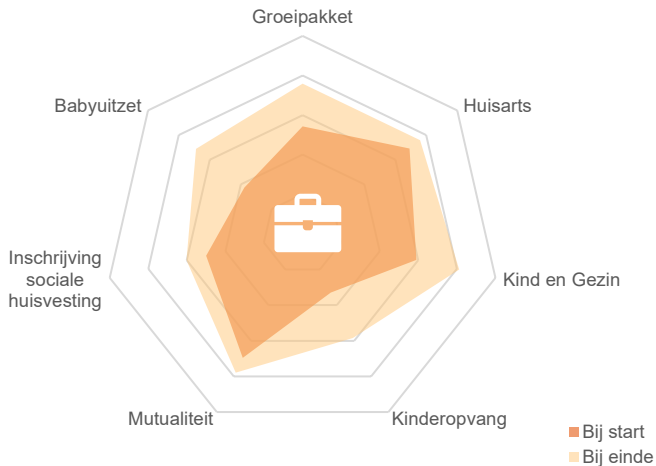
- Huisbezoeken blijken vaak de sleutel tot succes. De maatschappelijk werkers gaan ook mee naar afspraken of doen een warme overdracht. Dit helpt mama's om hun wantrouwen voor hulpverlening te overwinnen.
- Ouders ervaren een gelijkwaardige relatie en laagdrempelige communicatie. De maatschappelijk werkers zijn bereikbaar en dat geeft een gerust gevoel.

“Het is zeker ook een meerwaarde dat we de mensen niet louter informeren. We volgen ook mee op wat er gedaan is met deze info. Wat is er al gelukt en wat nog niet.” (Sofie, maatschappelijk werker Opkomst)

“De maatschappelijk werker kwam dan echt helemaal tot bij mij thuis en dat werkte heel goed. Ze had ook veel geduld want ik maakte veel afspraken en kwam die dan vaak niet na. Ik wou gaan, maar ik kon het gewoon niet. En dan bleef ze kei veel geduld hebben, ja ze hielp me daar echt door.” (Mama, Opkomst)

“In het begin voel je je wat teruggehouden en je hebt schrik omdat je niet weet wat er gaat gebeuren. [...] Uiteindelijk ging het heel goed. Ik kon over alles met haar praten. En ze probeert me toch meestal te zien of te zeggen wat zij denkt om me te helpen.” (Mama, Opkomst+)

Werken aan draagkracht & stabiliteit

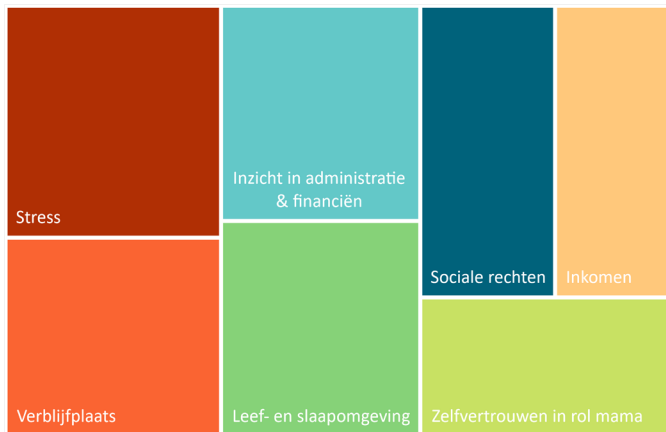
Figuur 4: Evolutie van het aandeel dossiers dat in orde is met bepaalde zaken, tussen de start van de begeleiding en het einde

- Opkomst streeft ernaar gezinnen stabiliteit en minder stress te bieden door praktische en administratieve hulp, met een grote verbetering op vlak van babyuitzet, kinderopvang, aanmeldingen bij Kind & Gezin en de aanvraag van het groeipakket.
- De maatschappelijk werkers zetten daarnaast veel breder in op het creëren van een stabiele thussituatie voor de baby's. Afhankelijk van de noden gidsen ze de moeders naar hulpverlening en beschikbare vormen van ondersteuning en bevestigen hen in hun rol als ouder.

Generalistisch werken

- Opkomst zet in op een breed scala van levensdomeinen en op velen van deze wordt vooruitgang geboekt.
- De langdurige en intensieve begeleiding van Opkomst+ draagt ertoe bij dat op meer verschillende indicatoren een grote groep gezinnen vooruitgang boekt.
- Domeinen waarop veel mama's vooruitgang boeken zijn: verblijfplaats, inkomen, uitputting sociale rechten, inzicht in administratie & financiën, een veilige leef- en slaapomgeving voor de baby, zelfvertrouwen in de rol als mama en het ervaren van ongezonde stress.

Figuur 5: indicatoren waarop een groot aantal mama's vooruitgang boekt, hoe groter de vlakken, hoe meer dossiers waarop vooruitgang, is geboekt (casestudie).

Groepswerking

- Een op drie van de mama's nam deel aan de groepswerking. Bij Opkomst+ was dit slechts 6%. Het bereiken van deze zeer kwetsbare doelgroep en moeders met minder zichtbare kwetsbaarheden blijft uitdagend, maar biedt ook groeikansen.
- De mama's ervaren de groepswerking als zeer waardevol in het bevorderen van hun mentaal welzijn en het ontmoeten van anderen in gelijkaardige situaties.

“De nadruk ligt vooral op het elkaar leren kennen, het netwerken, het versterken, informatie krijgen over de zwangerschap, de bevalling, de borstvoeding. Maar gaat bijvoorbeeld ook over anticonceptie en over de stress die bij het ouderschap komt kijken. We proberen echt dieper te gaan dan de standaard voorbereidingen op de bevalling en de geboorte.” (Leen, vroedvrouw, begeleiding groepswerking Opkomst)

“Voor ons kan het evengoed gaan over een mama die het financieel makkelijk heeft, maar al een kindje verloren heeft of wiens man is overleden, of die depressief is. We willen er nog meer op inzetten om ook die mama 's te bereiken.” (Wendy, teamverantwoordelijke Gezin & Opvoeding)

“Aan dat samenzijn met andere mama's heb ik veel gehad. Want de meeste hadden dan al kinderen, dus die zeiden van ja ik doe dat dan zo. Dus wist je weer meer van als er iets zou voorvallen met je kindje hoe je dan kan reageren of wat je best doet.” (Mama, Opkomst+)